

גם על כתיבתו הפולמוסית, אני מניח שלא יהיה לו מקום רב לכוא אליי בטרוניות. עיקר שכחתי, שוב: אין מערכת המדור מחזירה כיתובי. הזמן קצר והמלאכה מרובה — מדי. ■

נביא בעירו

דני קרוון הגיע לארץ בדרכו המתמשכת למוניטין הבינלאומיים. אנהנו נפגשים בבית קפה תל-אביבי והוא רותח מזעם. מסתבר שחזר זה עתה מתעורכות של יגאל צלמונה. ציוני דרך באמנות הישראלית במוסאון ישראל. התע' רוכה שאין צורך לבקר בה כדי לדעת. כמו שאין צורך לאכול את כל הדג המפורסם.

הם שלחו אליי קטלוג לפאריס. הם ממשיכים להחרים אותי. הם — הכוונה לאנשי מוסאון ישראל. כמוכן. כשהגיע קרוון תמיהה מרוע לא כללו גם אותו בתערוכה. שלחו לו לפאריס את הקטלוג (שבו הוא מופיע). וכן הסבירו לו שהוא מיוצג גם בשיקופיות. עורמה ישראלית מצויה. לא כזאת שתולים במוסאונים.

הקטלוג הזה הוא מעשה פלילי חמור ביותר. בית-משפט צריך היה לאסור על הפצתו. מוסאון שמוציא קטלוג — אחריותו כפולה ומכופלת. צריך היה להפקיד את מלאכת העריכה בידי צוות חוקרים. לא להסתפק באישיוקולידעו של פוסק יחיד. מוסאון שמחליט להשמיט את מתולדות האמנות — האנשים שמחליטים על כך צריכים להדיר שינה מעיניהם איכשה לילות לפני שהם מקבלים החלטה כזאת.

דני קרוון כבר חי שנים לא מעטות בצרפת. בעוד חמישים שנה יצחקו מהם כמו שצוחקים היום ממנהל המוסאון של אקס-אין-פובאנס שהוציא בשעתו תמונה של סואן. צריך ללמוד ממישטרים טוטאליטריים שאי-אפשר לסלף היסטוריה.

אבל השוואת האוצר יגאל צלמונה למנהל מוסאון צרפתי מחמיאה. בכל זאת, יותר מדי. דני קרוון ממנהל תל-אביב. הקטלוג הזה הוא כמו עבודה של תלמידה לתולדות האמנות בשנה הראשונה של לימודיה — כשהמורה הוא, כמוכן, יונה פישר. בוחן אחראי שהיה קורא עבודה כזאת היה צריך לומר לה: תקראי שוב מה שכתבת ואחר-כך תחזירי לספסל-הלימודים.

קולו של דני עולה אוקטאבה. אני לא מדבר רק על עצמי. איפה קולב, פטרונה הרוחני של תנועת אופקים חדשים (אבות ההפשטה בציור הישראלי. תערוכה קבוצתית ראשונה ב-1949)? איפה ד"ר קארל שוורץ (מנהל המוסאון היהודי של ברלין ואחר-כך מנהל מוסאון תל-אביב)? איפה (הפסל, תושב פאריס) שמאי האבר, הראשון שהניח אבנים אלה על אלה לגלעד, עוד בשנות השישים? איפה יהודה גיימן, אחד הראשונים בעולם — אתה שומע, בעולם — שיצר צילום כיצירת אמנות (צילום מודבק על בד). זה היה בערך באותו זמן שאנרי וורהול עשה זאת באמריקה. ויהודה לא ידע על כך. והדבר הנורא ביותר: איפה אריה נבון — כרשם. כקריקטוריסט של המדינה-בדרך, כצייר תפאורות? אלה ציוני דרך אלה?

אתחנא קצרה. וזרקו לי עצם. כתוב בקטלוג שהיה סטודיו לציור ולפסול של שטרייכמן וסטימצקי. ולמדו שם אליהו גת. לאה ניקל ודני קרוון. איהו. סטודיו לציור ולפסול? הרי לא היה שם פסל אחד וגם לא לימדו פיסול. הם פשוט רצו להכניס איפה אתה רשימה. לא ידעו שפגעתם מיים עוד הייתי צעיר. לא פסל. ותיקנו את שם הסטודיו. ואם כבר סטודיו. מרוע לא הזכירו את איצ'ה ממבוש. קראנו לו אז. הגאון של הסטודיו. ואיפה לזכר (דוד). אף הוא מתגורר שנים רבות בפאריס) ומיכאל ארגוב (המנוח)?

קרוון מסכם: זה קטלוג שנכתב על-ידי אלימות. כל מי שאלים. מוזכר בו 18 פעמים. מי שיושב בפניה ועושה את מלאכתו — עליו השתין. הקטלוג הזה הוא הוכחה לכך שהאלימות משתלמת.

אני מסכים איתו. בישראל. בוודאי. אולי גם בכמה מקומות אחרים.

ועכשיו הורעה רישית בקצב הכתבה: "לפני שלוש שנים הומינו אותי לעשות עבודה סביב תית במוסאון ישראל. הומינו ועד היום עוד לא שלחו תוכנית קרקע, וכו'. גם ביקשו שאמצא תורם. אני לא עוסק בחיפוש אחרי תורמים. אני מודיע בכעש שאני מוכר לעשות עבודה במוסאון ישראל. אעשה ברצון כשהנהלה תשתנה או כשהמוסאון ישנה את מדיניותו. מהיום והלאה, בכל קטלוג ובכל ספר שיוצא עליי (ורוצאים לא מעט) אציין שכשנים 83-85 הומנה

דני קרוון: מיגדל נטוי וקרן לייזר (סרזי פונטואז)

להעניק לו את הפרס כולו, שלם ובלתי-מחולק? כנ"ל לגבי יצחק אורפז.

ביתניים הופרס גם פרס-בנר. השנה זכה בו אנדר טריינין. משורר ותיק ופרופסור לכימיה פסיקאלית באוניברסיטה העברית בירושלים, על ספר שיריו אוקלידוס. שאותו עדיין לא ראתי.

עולם הפוך. הפרסים שעל שם המשורר הוענקו השנה דווקא למספרים. וזה שעל שם המספר — למשורר. מעניין מה היה אויקלידוס אומר על זה?

שיהיה במזל טוב.

חיים

תרבות

מוספים סיפורתיים

"שום דבר לא נכתב אצלו מתוך קידה, סגידה וקריצה כלפי נושא פופולארי. סיפוריו אף פעם אינם מצליחים בזכות הנושא אלא בזכות הרגישות החונית והתיאורית והדיוק הלשוני הרב." אומר גבריאל מוקד (נדירות אחרונות) על יצחק אורפז (אשר יחד עם עמוס עוז וגרשון שקד זכה השנה בפרס-בנר). "ואחת הסיבות לכך, הוא מוסיף, היא מצפוניותו היתירה. הוא הגיע להצלחותיו הגדולות דרך ייסורי חיפוש וסקרנות אינטלקטואלית. אין כפרואיקן הזה לדיוק של פרטימרא ולאוני האחרונים בין תוכן עקרוני לפרט הוויזי. ובעוד מוקד חושף ביצחק אורפז איכויות רוחניות ומצביע על כוחו כאמן וכיוצר, קובע בני ציפר (הארץ). לא לפני שהוא מצביע על הצד הסימלי בבחינת חתני הפרס לסיפורת יפה. כי, אין מנוס מהירור על כך שהפרס הניתן לעוז ולאורפז ניתן להם בזכות ניפוח המיתוס של הצבר. והוא מוסיף כי בביקורתיו של גרשון שקד על סיפוריה האחרונים של הנ"ל. נמדדו הציירות על פי התאמתן לקו ההיסטורי המוכן מראש. דומה כי טענה דומה ניתן להטיח גם בעמיתילמדור יוסף אורן (הארץ). המודר אף הוא את יצירתו של ישראל המאירי על פי התאמתה לקונספציה תרבותית-חברתית מוכנה מראש. הגל הדקאדנטי. הוא קורא לתופעה אותה הוא מדמה לגלות בספרו של המאירי הלבנים: "בתוכנו ובמסר הרעיוני הזה מצטרף הרומאן אל שורת רומאנים קודמים לו. שהחלו להתפרסם לאחר מלחמת יום-כיפור, אשר ביטאו את השינוי של המלחמה הזו על הסיפורת בצורך להתרועע מפני נטיות להתרופפות אדיאולוגית ולהתפרקות ערכית בחברה הישראלית." אורן ממליץ לקרוא את הרומאן "בעיקר בשל נגיעתו באחד המאבקים האמיתיים של חיינו... איד ניתן להחזיק את המדינה עם מסוממים". וכך, תוך התמקדות בנושא טיפוסי ובהשלכותיו החברתיות, חשוכות ככל שיהיו, מרגל המבקר על היבטים רבים הקשורים באמנות הסיפור. בחוויות ההתרגשות ובהשראה שהספר מסוגל להעניק לקורא. אבל אני יוסף אורן שופט את הרומאן על פי הקריטריונים הנ"ל ומשתמש בו כדי להוכיח כי הנושא הדקאדנטי בסיפורת העברית, "טרם מיצה את עצמו", הרי ענת לויט (מעריב), אשר ניכר בה כי ניסתה להתמקד בספר עצמו, להת

מודר עם החומר הסיפורי ובאופן קונקרטי, לא הצליחה להעמיק ביותר, ודומה כי לא מחמת חוסר-כישרון, כי אם בשל היעדר ניסיון בלבד.

"חטאו היחיד, עד כמה שרדתי משגת, מתמצה בלהיטותו הבלתי-נלאית לעשות מאמרים-הרבה על ערכים ועל זהויות." כותב גיורא לשם (על המישור) ברשימה מצוינת, מנומקת כזאת, שבה הוא מוקיע אחת לאחת את עמדותיו החברתיות של ארז ביטון. כפי שהן באות לידי ביטוי בטורו הקבוע, פיתחון פה' (מעריב). ומאפיין כדירות של חובב. "אנינות הטעם היא הסיבה היחידה להימנעות לקרוא לשגגותיו בשמן האמיתי." מתגדר המבקר בהבטחה רבת טעם. שהוא מתכחש לה מייד במישפטים כגון: "ארז ביטון בצאתו להטיף מוסר עוטה את איצטלת הישועי החסור", או "חוצפה גדולה מזו קשה להעלות על הדעת", או "קשת הרימויים המרשימה עוברת לסוחר בשוק הפראזיולוגיה" ועוד ועוד. אבל ראוי לציין כי הערותיו של גיורא לשם בעניין זה הן הערות במקומן ואף לא בטרם עת. שכן מאז פנה ביטון אל בית-ההעיתונות נעלם משורר מוכשר משורותינו ונתוסף פובליציסט בינוני. ואולי יש מקום להפציר בו שישב אל הסיפורת ויתיר את מלאכת העיתונות לאחרים.

מה נותר מסארט? שואל דב ברניני בדבר. בהתייחסו לביגוראפיה מאת אני כהן סולאל. יפהיה יהודיה אשר "העמיסה על עצמה את המשימה להקיף את הענק הזה." המבקר טוען כי ב-128 עמודי הספר אשר "עמדו-לא-עמדו-לה" מתוארים בצבעים רבגוניים, "היי הפילוסוף, אך הפילוסופיה עצמה נותרת בשוליים."

היחסים בין הסיפורת והטלוויזיה אינם, בלשון המעטה, יחסי אהבה דרסטרית או חד-משמעית דווקא. ויש בהחלט מן העניין לשמוע כיצד נראים הדברים בעיניו של איש שמעבר למיתרס. במיקרה זה: מראייה השנוי ביותר במחלוקת של הטלוויזיה הישראלית, ירון לונדון. ברשימת הצדקת מעיינת שפירסם בהארץ מחווה לונדון את דעתו כי "הטלוויזיה מיטיבה לפרוט על נימי הרגש ומתקשה מאוד לדובב את האינטלקט." לתוכנית-שיח מוצלחת דרוש, לדעתו, "עיונות מתח דרמאטי." מן הדברים משמע, שבמקום שבו אין ההתכתשות דרמאטית דיה, נחלץ המי ראיין לעזרה ומלבה אותה. אחר-כך, עם תנועת מחוגי השעון, הוא גם דואג, "לשכך" אותה. שכרו של כל הטורח המרובה הזה: "לעיתים, בסיועו של מראיין, תוכל תוכנית-שיח לחשוף עיונות המתחולל בנפשו של המראיין, כינו לבינו." לונדון מוסיף: "אני חש שאלה הם רגעי-השיא בחוויות ההתבוננות."

עד כאן לונדון. אך יורשה לנו פיקפוק: מי קבע שציד של "המתחולל בנפשו של המראיין" הוא תכליתו של הראיין הטלוויזיוני המוצלח. אולי עדיף, לפעמים, ראיין הגון ומכובד, ללא "התכתשות". אפילו כזה שירון לונדון היה מתאר כמשעמם. על פני "סקופ נפשי" המושג במחיר של פגיעה באנטנות הרגישות של אמן? גם אם נקבל את דבריו של ייבגני יבטושנקו, שנאמר לפני כחודשיים בכינוס סופרים ברוסיה ופורסמו השבוע בדבר. על פיהם, "הונה של הסיפורת הוא לב הסופר, שכל העולם מקופל בתוכו." האין זה מוליך עליאחת-כמה-הוכחה למסקנה כי הון זה אינו חייב להיחשף דווקא בלחצן של תוכנית פרובוקאטיונית בתוכנית טלוויזיה פומבית ההותרת להציג, "התכתשות"?

ועם זאת יש להודות שהתוכנית סוף ציטוט תרמה תרומה. של ממש למודעות הציבורית לסיפורת הנוצרת כיום בארץ — גם אם מספר צופיה קטן מאותם 300 אלף שמבטיח לנו לונדון. לא, כמוהו גם אנו איננו סבורים כי "מוטב לוותר על היומרה ולהניח את הטלוויזיה ללא תוכנית בענייני סיפורת." לונדון מסיים את דבריו בשאלות פתוחות ובהכרזה כי הוא "מנסה" גם אנו סבורים שכראי שימשיך.

דומה שש' יזהר נטש בשנים האחרונות את כל שאר עיסוקיו הסיפורתיים כדי להתמסר לפיר-סום הגיני על אמנות השירה. באחרונה גילה כי "שיר צריך להתפכות מסוימת כדי שיהיה שיר." זו צריכה להיות יצירה מעל לזמן ומעל למקום (נדירות אחרונות). שיר צריך להתפכות מסוימת? יצירה מעל לזמן ומעל למקום? — דומנו שלא. ס' יזהר הוא העריץ "ההתפכות מסוימת" כדי שיחזור לפרוזה, מקור כוחו, ויחדל מהגיגיו בנושא שבו כמדומה אין כוחו רב ביותר.

שמעון צמרת